Bitka za Sinj i Sinjska alka

Samardžić, Jelena

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:139588

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Repository of Faculty of humanities and social sciences

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA POVIJEST

Jelena Samardžić

BITKA ZA SINJ I SINJSKA ALKA

Završni rad

Split, rujan 2015.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA POVIJEST

Jelena Samardžić

BITKA ZA SINJ I SINJSKA ALKA

Završni rad

Kolegij: Hrvatska povijest ranog novog vijeka
Mentor: prof.dr.sc Stjepan Ćosić

Split, rujan 2015

Sadržaj:

1. Uvod 1
2. Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću 2
3. Oslobođenje Sinja od turske vlasti 2
   3.1 Morejski rat (1684.-1699.) 2
   3.2 Počeci ratovanja u Dalmaciji 3
   3.3 Neuspješna opsada Sinja (1685.) 4
   3.4 Osvojenje Sinja 6
   3.5 Uspješna obrana 8
   3.6 Mir 10
4. Posljednji mletački rat 11
   4.1 Drugi morejski, mali ili sinjski rat (1714. – 1718.) 11
6. Početak i povijest sinjske alke 25
   6.1 Alkarski kolut 26
   6.2 Alkarsko koplje 28
   6.4 Odora sudionika alke 30
   6.5 Alkarsko trkalište 32
7. Zaključak: 33
8. Sažetak: 34
9. Literatura: 35
10. Prilozi: 36

1. Uvod

Sinj i Cetinska krajina bili su krajem 17. i početkom 18. stoljeća glavna točka sukoba između Mletačke Republike i Osmanskog Carstva. U ovom radu biti će prikazano kako je na početku Morejskog rata 1686. godine Sinj prešao u mletačke ruke, a s njime ubrzo i cijela Cetinska krajina. Nadalje će se govoriti o novom ratu (nazvan Drugi morejski ili Sinjski rat) koji je izbio 1714. godine, a koji je ujedno u središtu zanimanja ovog rada. Vruće ljeto 1715. godine utjeralo je silan strah u srca i d uše ne samo stanovnika Sinjske, Drniške i Kninske krajine, nego i cijele ondašnje Dalmacije. Veličanstvena pobjeda odjeknula je cijelom Europom.

U teškoj bitci za oslobođenje Sinja sudjelovali su i neki franjevci sinjskog samostana, pod vodstvom umnog i junačkog oca Pavla Vučkovića.[1]
Govoriti o Sinjskoj alci prvenstveno znači zaroniti u prošlost ljudi cetinskog kraja, pogotovo u jedno teško i burno razdoblje života hrvatskog čovjeka razderanog na vjetrometini civilizacija i razmeđu vjera.

Ovaj rad posvećen je značajnoj 300. - oj obljetnici slavne pobjede Sinjana i Cetinjana nad nadmoćnim osmanlijskim neprijateljem, a sve uz pomoć i moćni zagovor Majke od Milosti – Čudotvorne Gospe Sinjske. Velika je to obljetnica za Svetište, za Sinjsku alku, za štovatelje Gospe Sinjske, za sve koji poštuju zajedničku povijesnu baštinu hrvatskog naroda.

2. Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću

Nakon više ratova, teških razaranja, vremena krvavih borbi, osveta i opće nesigurnosti, nakon izmjena stanovništva i granica, tek u 18. stoljeću sinjsko je područje u cijelosti oblikovano i zadobilo granice sačuvane gotovo do danas.

Nakon *morejskog rata* (1684.-1699.) sinjsko je područje bilo neprirodno podijeljeno između Mletačke Dalmacije i Osmanlijskog Carstva. Granica je išla ravnim i polukružnim crtama, bez prekocetinskih krajeva, a i samo je Sinjsko polje bilo prepolovljeno.[2] Tek požarevačkim mirom (1718.) definira se granica na Dinari preko koje će nekadašnja četovanja i hajdučije zamijeniti trgovačke karavane. Sinj postaje tranzitni čvor između Dalmacije i Bosne (Turske), u kojemu će trgovci, kirijaši, goniči stoke i obrtnici podizati grad između tvrđave, Kamička, Žankove glavice i Goručice.[3] Mletačko je doba u povijesti Cetinske krajine vrijeme besperspektivnog životarenja cijeloga kraja.[4]

3. Oslobođenje Sinja od turske vlasti

3.1 Morejski rat (1684.-1699.)

Europa je od 1620. do 1720. godine proživljavala ekonomsku i financijsku krizu, uvjetovanu otkrićem novih trgovačkih puteva. To se posebno odrazilo na Mletačku Republiku.

Do *Kandijskog rata* (1645.-1669.) Mlečani su uspijevali očuvati ravnotežu unutarnjeg tržišta, ali nakon njega *Gospodarica mora* izgubila je ekonomski i strateški

[2] Soldo Josip Ante, *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*, Sinj : Ogranak Matice hrvatske, 1995.-1997., (Split : Slobodna Dalmacija), str. 5
[3] Borković Velimir, *Moj Sinj*, Sinj : Matica hrvatska, Ogranak, 2006., str. 17
[4] Alaupović-Gjeldum Dinka..[et al.] ; redaktor Jurić Dušan; autori fotografija Belčić Nevenka..et al.: *Sinjska Alka*, Beograd, 1987., str. 32

važnu „južnoeuropsku granicu“, otok Kretu (Kandiju). To se teško odrazilo na njezin ekonomski razvoj..[5]

3.2 Počeci ratovanja u Dalmaciji

Krvavi kandijski rat nije Mlečanima donio veća osvajanja u Dalmaciji, tek tvrđavu Klis, dok su Poljica i Makarsko primorje ostali pod osmanlijskom vlašću usprkos mirovnim zaključcima. Time je Dalmacija i dalje ostala „mletački mostobran na turskoj teritoriji“.

Rat je ubrzo probudio zagorskog seljaka, podanika spahija. On se od mirnog stočara i zemljoradnika pretvarao u naoružanog krajišnika, uvjerenog da se i on može suprotstaviti neprijatelju, i to uspješno, i zajedno s mletačkom vojskom poduzimati veće vojničke akcije. Stoga se čekalo novi rat, tim prije što su se posljedice rata teško popravljale, trgovina je postala nesigurna, a ispaša stoke opasna. „Mali rat“ zapravo se nastavljao.

Godine 1683. došlo je do zemuničkog sukoba što je u Kotarima još više zaoštrilo odnose između spahija i naroda. Umiješanost pape u događaje na tursko - mletačkoj granici, prema nekima, ubrzalo je ulazak Mlečana u rat.[6]

Kako Mlečani još nisu stupili u rat opći providur, kojem se narod obraćao, nije mogao ništa obećati pa niti što konkretno savjetovati. Naime, prema uputi mletačkog Senata od 21. siječnja 1684. godine, morao je samo sačuvati sklonost pučanstva s turskog područja, ali im ne i vojno pomagati.

Maleni, ali ne manje važni napadi Kaštelana širili su nesigurnost u Cetini. Kaštelani su također nagovarali Cetinjane da prijeđu na mletačko područje.[7]

[5] Soldo Josip Ante, *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*, navedeno dj, str. 9
[6] *ibidem*, str. 13
[7] *ibidem*, str. 14

3.3 Neuspješna opsada Sinja (1685.)

Status osmanlijskih spahija u Dalmaciji pogoršao se ulaskom Mlečana u rat. Česti napadi domaćih ljudi na sinjsko područje povećavali su nesigurnost među već uznemirenim pučanstvom. Mletačke vlasti podržavale su domaće vojnike i njihove napade na turska granična područja. Među prvim vojnim napadima nakon službenog navještanja rata, potkraj lipnja 1684. godine bio je pokušaj manje grupe krajišnika da izvuku tursku posadu iz sinjske tvrđave. Posada tvrđave, međutim, predviđajući zasjedu, ostala je unutar zidina. Sličnih je upada u bogati sinjski kraj bilo više, osobito iz Kaštela i iz drniškog područja.

Dana 12. rujna u Zadru, pod općim providurom Domenicom Mocenigom, sastalo se ratno vijeće, a uz mletačke časnike bili su prisutni i neki „morlački" glavari.
Glavari su znali za izjavu puštenoga zarobljenika, Splićanina Ivana Kračića (17. listopada), da Sinj čuva samo 70 sejmena i 200 preplašenih nenaoružanih građana. To ih je dodatno poticalo za akciju za koju su mislili da će biti laka i uspješna. Međutim, opći providur Pietro Valier nije bio previše njome oduševljen.[8]

Kako se Mlečani nisu usuđivali krenuti na vojnu akciju, domaći su je vojnici odlučili poduzeti sami. Time su htjeli dokazati da i oni mogu voditi veće vojničke pothvate, čak i opsade, što su im mletački providuri i časnici nijekali. U subotu, 21. listopada, putujući noću, stigli su pod Sinj. Grupa vojnika izazvala je posadu tako da su neki izašli iz tvrđave. Nastala je kraća borba u kojoj su dvojica krajišnika poginula. Na to je Janković s 200 konjanika navalio i turski su se vojnici povukli u tvrđavu.

Težeg naoružanja nije ni bilo pa se nije moglo ni pomisliti na osvajanje tvrđave. Bojeći se vojne pomoći Sinju iz Livna, krajišnici su se sutradan povukli, ostavivši jednu četu kao zaštitnicu. Taj neuspjeh, kako je mletačku vladu izvijestio P. Valier, povećao je nepovjerenje stanovnika sinjskog područja prema mletačkim vojnim snagama. Stoga je opći providur poslao Stojana jankovića i Krstu Zavorovića od Kaštela s 3.000 domaćih vojnika u Cetinu.

[8] Isto, str. 15

Pod njihovim pritiskom stvanovništvo je obnovilo pregovore o prijelazu i obećalo dati taoce. Neki mladić iz Sinja dojavio je 16. prosinca 1684. godine splitskom nadbiskupu o seobi i zato je kao nagradu dobio jedan dukat. U pismu kardinalu Cosmi je molio da mu pošalje žita dok se Sinj ne osvoji, kao i da dodijeli priznanje fra Šimunu Cvitkoviću (Floriju) jer je radio oko Zagorca da prijeđu granicu. P. Valier je dobro poznavao sinjsku tvrđavu i njenu važnost.[9]

Nakon ispitivanja i skupljanja vojnika, sljedeće je godine, (1685.), Valier poduzeo opsadu Sinja, međutim nedovoljno spremnu. Izvanredni providur Marino Michiel, koji je kao ratni komesar bio pridodan općem providuru skupio je domaće vojnike i iz Šibenika krenuo u Drniš (21. ožujka 1685. godine). Suprotno dogovoru, krajišnici nisu pod Sinjem našli općeg providura, tako da su se nezadovoljni smjestili malo dalje od tvrđave čekajući bolje opremljenu vojsku.

Tek peti dan stigao je pod Sinj Firentinac *markiz Niccolo dal Borro* s inženjerom *Camucciom*. Oni su doveli tri stotine pješaka, ali bez topova. Nakon sedam uzalud potrošenih dana pojavio se Valier sa 600 pješaka, nešto oklopnika, konjanika, hrvatskih vojnika u mletačkoj vojsci, s topom i s tri mužara. Sve je to bilo nedostatno, premda je u tvrđavi bila malobrojna i slabo opremljena posada.
Michiel je zapovjedništvo predao Valieru, ali se on nije snalazio; nije imao ni ideja o napadu ni plan opsade. Dok je neodlučni Valier gubio vrijeme, bosanski paša odgodio je odlazak u Ugarsku i braniteljima poslao pomoć.[10]

Uzalud se s Prologa vatrom javljalo da se približava bosanska vojska; Valier u to nije vjerovao. Oko pet tisuća osmanlijskih vojnika spustilo se preko Prologa i utvrdilo oko drvene utvrde u Otoku na rijeci Cetini (Dugiš). Valier je posalo Jankovića da suzbije daljni prodor, ali se on, vidjevši da je to nemoguće, vratio. Sutradan su isto prošli i drugi. Nakon kraće borbe mletačka su se plaćenička vojska i krajišnici razbježali. Mnogi su poginuli. Pod Sinjem su ostala tri topa i tri mužara, sva prtljaga i oko 200 mrtvih. Prema

[9] *ibidem*, str. 16
[10] Isto, str. 17

izjavi poturčena Poljaka Mustafe Jaske, u vojnom logoru zaplijenjeno je mnogo haljina, srebrnih viljuški, žlica, posuda za pranje ruku, velikih zdjela, priručni pribor i ostali predmeti časnika.

Zarobljeni su bili Alberti, kapetan Ivan Marušić te poručnik Tomaso Rossi, čija je žena Agneza dobila za to mjesečnu plaću. Vjerojatno su tada ubijeni makarski vikar i jedan kapucin, što nije provjereno.[11] U izvješćima vladi, Valier a nešto obazrivije i Michiel optuživali su krajišnike, iako su se baš oni približili zidinama tvrđave, a u općoj gužvi bijega tražili ih, dali im svoje konje i doveli na sigurno. Ipak, Valier je zbog pokazane nespretnosti bio prijevremeno maknut s položaja općeg providura (1686. godine).
Da cijela situacija bude još gora, „četiri mjeseca trajala je neugodna i štetna vedrina“, - pisao je splitski nadbiskup moleći kardinala za pomoć u žitu.

Pobjedom pod Sinjem muslimani su učvrstili svoj položaj, tako da se početkom lipnja 1685. novi bosanski paša spustio s 3.000 konjanika i 2.500 pješaka u Cetinu. Odatle je dio vojnika poslao na Klis, ali nije ništa uspio, jedino što su njegovi vojnici popalili Konjsko. I taj prodor pokazuje kako je malo značio dogovor Valiera s harambašima o rasporedu straža na Prologu, u Mojanci, Sutini, na Zelovu i u Rudinama.
Nenadanim taktičkim napadima domaće su kršćanske snage prisiljavale osmanlijske snage da se povuku u osamljene kule i tvrđave. Sam je Valier priznao da *...je to bio jedini način koji mu je ostao da tuče neprijatelja bez mača i da ga razoruža bez vojnika.* Financijska moć bila je slaba jer su mjesečni izdaci za vojsku u Dalmaciji iznosili samo 225.000 lira. Tim su napadima cijela područja ostala opustošena, pojavljivala se i glad budući je većina zemlje ostala neobrađena. Zbog toga je Cosmi neprestano molio od pape pomoć u žitu. Uvjeti za osvajanje Sinja sazrijevali su 1686. godine.[12]

3.4 Osvojenje Sinja

[11] Isto, str. 18
[12] Isto, str. 20

Opsada sinjske tvrđave 1686. godine bila je mnogo bolje organizirana nego prethodno dvije. Novi providur Girolamo Cornaro želio je osvojiti sinjsku tvrđavu i time trajno osigurati Klis, pa i cijelu srednju Dalmaciju. U Solinu je dao skupiti 2.000 plaćenika, 1.000 ljudi s galija, oko 600 plaćenika - konjanika i 3.000 krajišnika. Da bi krajišnike držao discipliniranima, podijelio ih je u manje odrede od 50 ljudi. Uz to, imao je šest topova, četiri mužara (prangije) i dovoljno streljiva. Uoči pokreta opći providur poslao je u Sinj Petra Jakovljević - Tartalju i Ivana Albertija da od sinjskog zapovjednika Omer - age zatraže predaju tvrđave. On je to odlučno odbio. Iako je nadmoć napadača bila očita cijelo vrijeme opsade, branitelji se nisu predavali jer su očekivali pomoć hercegovačkog paše. Čak su mislili da im se približava hercegovačka vojska, smještena u Duvnu. Vidjeli su, naime, neke vojnike oko tvrđave Čačvine. U mraku, u krvavoj borbi teško je slomljen otpor. Prvi je u tvrđavu ušao kapetan Alberti. Nakon dva sata borbe neprijatelj se povukao u glavnu kulu i u drugu ogradu. Trebao je još jedan sat očajne borbe i tek tada je pala glavna kula. Na njoj je zalepršala zastava Sv. Marka.[13]

Time su Mlečani dobili važnu tvrđavu koja je gospodarila plodnom, ali gotovo potpuno napuštenom krajinom, prostorom koji je bio jaka predstraža tvrdom Klisu. Prema izvorima stradalo je oko 50 neprijateljskih vojnika, a zarobljeno osam topova i dosta drugog materijala: dva turska malena topa, dva mužara (periere), dva teška mužara (saltamarin) od 322 libre, dva topa od 20 libri. Zarobljeno je nešto žena i oslobođeno oko 30 zarobljenih kršćana. Opći providur priznao je da su mnogi časnici, vojnici i krajišnici poginuli, a preko 150 ih je bilo ranjeno.

Splitski nadbiskup javio se tada Cibi:

„Jučer u 21 sat, dok se Split, okupljen u oratoriju Sv. Filipa klanjao Presvetom, zauzeta je sinjska tvrđava silom oružja, važnija po posljedicama nego to izgleda, jer na taj način ostaje pod vlašću Republike vrlo lijep i vrlo plodan kraj od 60 milja dug i malo manje širok, a uz to se otvara put zaposjednuća cijele Hercegovine... (pohvale općem providuru). Ja ću što prije poći u spomenuto mjesto da uredim stvari koje se tiču Crkve i pobožnosti kod onih novih Zagoraca, ali će biti potreban stanoviti broj svećenika“.[14]

[13] *ibidem*, str. 21

[14] Milošević Ante, *Zbornik Cetinske krajine*, Kulturno društvo "Cetinjanin" ; knj. 4 (1989), str. 151. – 152.

Nakon osvajanja tvrđave opći providur je neko vrijeme ostao u Sinju jer se očekivao turski protuudar. Odmah se pristupilo popravljanju zidina i kuća u tvrđavi, tako da je pod vodstvom prvog sinjskog providura Antonija Bolanija smješteno u njoj oko 150 vojnika.[15]

Slika 1. Prikaz osvajanja sinjskoga Grada 28. rujna godine 1686. [16]

3.5 Uspješna obrana

Zauzimanje Sinja omogućilo je preuzimanje tvrđave Čačvine. Fra Gašpar Vinjalić piše da su krajišnici s Abručezima, poslije osvajanja Sinja, provalili sve do Livna i odveli

[15] Soldo Josip Ante, *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*, navedeno dj , str. 26
[16] Muzej Cetinske krajine; Crtež u perspektivi s juga znamenitog mjesta Sinja u Dalmaciji, koje je 28. rujna godine 1686. osvojila i zauzela mletačke vojske, pod razboritom upravom i slavnim zapovjedništvom preuzvišenoga i mnogo poštovanoga g. Girolama Cornara, viteza glavnog providura

sa sobom dosta obitelji. Mehmed paša Atlagić sakupio je oko 1.500 vojnika i spremao se napasti Sinj. Atlagić je postao bosanski paša. Krajem ožujka 1687. godine on se preko Prologa spustio u Sinjsko polje s 13.000 pješaka i s 4.500 konjanika, s devama, s dosta teglećih konja i s topovima. Paša se 3. travnja smjestio nasuprot sinjske tvrđave, okružen sa 4.000 šatora, tako da se Berenzaniju, piscu opisa tog napada, kojeg je objavio Stjepan Gunjača, logor činio kao novonikli grad. Sinjskom tvrđavom upravljao je providur Bolani. U pomoć mu je došlo nešto vojnika s Nicolom del `Borrom i konjica Antonija Zena. Oni su stigli iz Skradina gdje je podignut most radi lakšeg prebacivanja vojske. S konjicom je stigao i Stojan Janković s 1.600 domaćih ljudi. U početku su se odvijale manje borbe izvidnica.[17] Cornaro je s vojskom bio u Solinu, a kasnije se prebacio u vrletni Klis i obližnje Konjsko, u kojem su konji imali podosta ispaše.

G. Cornaro se u drugoj povorci kretao preko Dugopolja i Dicma prema Sinju. Na čelu je išao Stojan Janković s 500 konjanika, zatim kotarski krajišnici – 1.800 pješaka i 200 konjanika te 400 šibenskih boraca, komora s pratnjom od 60 dragona, zapovjednik konjice Zeno s 500 konjanika i redovitom četom domaćih ljudi od 400 vojnika.

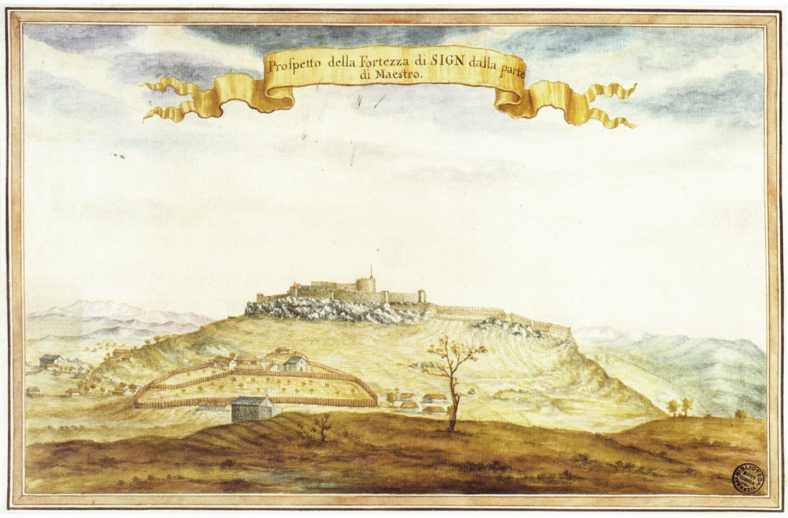
Providura je pratilo 100 dobrovoljaca i dvije konjaničke čete, 100 strijelaca iz bokokotarske okolice, 500 vojnika mletačko kopnene vojske, 800 boraca iz okolice Trogira i Kaštela, 700 strijelaca Poljičana i Omišana, 600 Makarana, 900 Splićana i Klišana te tri bataljona talijanskih vojnika od po 800 ljudi, sve skupa preko 8.000 vojnika. Uspješno je podignut logor na pogled Sinja sa sigurnom stražom, dok je, primjećuje Gunjača, Janković s 300 konjanika držao najopasniji položaj.

Velika providurova vojska ne samo da je uplašila neprijatelja, nego je i M. Atlagića prisilila na oprezno povlačenje. U najvećoj je tajnosti noću odlučio izvući topove na Mostine (Han). Ujutro, na pokret providurove vojske, neprijatelj se dao u bijeg.[18] Kod mosta na Cetini (Hanu) S. Janković i don Ivan Filipović Grčić zadali su teški udarac neprijatelju. Nakon neuspjeha pod Sinjem, Atlagić je izgubio službu bosanskog paše. Mlečani su uspjeli novim stanovništvom napučiti kraj oko Sinja i nametnuti im potrebu obrane zemljišta koja su dobili. U posljednjoj godini rata (1698.)

[17] Soldo Josip Antun, *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*, navedeno dj, str. 26
[18] *ibidem*, str. 27

česti su bili napadi na Dalmaciju. Tim je akcijama neprijatelj želio dobiti bolje granice, u čemu je i uspio.[19]

Mustafa - paša Daltaban, inače novi vezir - namjesnik u Bosni, 1698. godine poduzeo je uspješni pohod i došao u Glamoč. Njegove su čete dospjele 10. listopada preko Čačvine u Sinjsko polje. Neprijateljska prethodnica od 300 konjanika osvojila je kule na Hanu, a zatim pustošila sela. Selo Obrovac je zapaljeno od strane neprijatelja, pokušalo se osvojiti utvrdu Otok na Cetini, ali bez uspjeha. U godini mira, (1699.), čim je okopnio snijeg, zauzeta mjesta bila su Glavaš, straža na Prologu, Čačvina i kula u Trilju, dok napad na Vrliku i Zadvarje nije uspio.

Slika 2. Veduta sinjske tvrđave sa sjeverozapadne strane [20]

3.6 Mir

Prema osmom članku mirovnog ugovora u Srijemskim Karlovcima 1699. godine tvrđave Knin, Vrlika, Sinj, Zadvarje, Vrgorac i Čitluk s Gabelom pripale su Mlecima. Na

[19] Soldo Josip Ante, *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*, navedeno dj, str. 29

[20] Muzej Cetinske krajine; Veduta prikazuje sinjsku tvrđavu sa sjeverozapadne strane. Naslikani su sjeverni bedemi s glavnom kulom, a na zapadnoj strani su palisada i zapadna kula. Na obrađenim sjevernim padinama tvrđave naslikano je nekoliko skupina kuća i ograđeni prostor. Na gornjem dijelu vedute u stiliziranoj kartuši nalazi se natpis *Prospetto della Fortezza di Sign dalla parte di Maestro*.

sinjskom sektoru nastale su nesuglasice između komisija za razgraničenje. Neko vrijeme trajali su pregovori, čak su i prekinuti kako bi se dobila mišljenja vlada. Konačno je odlučeno da granica oko tvrđave ide polukružno. Time je završio *morejski rat;* rat više napadački nego frontalni, više pljačkaški nego borbeni. Rat pun paleži i osveta, u kojem je došlo do izmjene stanovništva na cijelom području Zagore.[21]

4. Posljednji mletački rat

4.1 Drugi morejski, mali ili sinjski rat (1714. – 1718.)

Mletačka Republika izišla je iz *morejskog rata* ekonomski i vojnički oslabljena. Tek što je rat za španjolsku baštinu (1701. – 1714.) bio završen, na pomolu je bio novi s Osmanlijskim Carstvom.[22]

„Sinjski rat“

„Snaga, jakost i srčanost
U vojniku hrvatskomu...“
(fra Andrija Kačić - Miošić)

„Posli toga (1. siječnja 1715., op.p) do šest dana, to jest na Vodokarstje istoga godišta 1715. nahodeći se pod Sinjem Angelo Emo, general od Dalmacie, a na konaku ovdi u manastiru, dođoše Turci i navistiše Mlečanom rat (Ovi se rat zove rat sinjski)“. Tako je početak rata zapisao ljetopisac sinjskog samostana fra Petar Filipović.

Na taj glas, ratni zanos i želja za junaštvom obuhvatilo je stanovništvo Sinjske krajine. Narod je jedva dočekao rat jer mu je bio jedini izlaz iz materijalnih poteškoća uvjetovanih zemljištem i blizinom granica. Ubrzo su počela otvorena neprijateljstva. Prema svjedočanstvu općeg providura A. Ema, fra Pavao Vučković je pozvao narod prekocetinskih sela, Livna i Duvna, da se digne protiv neprijatelja i da se bori pod

[21] Soldo Josip Ante, *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*, navedeno dj, str. 31
[22] *ibidem*, str. 179

Kristovim barjakom za pobjedu vjere. Rat je na tim područjima dobio i vjersku dimenziju, ali još više dimenziju obrane vlastite zemlje.

Sinjski providur Zorzi Balbi zauzeo je s vojskom i krajišnicima kule na Mostu (Hanu) i postavio eskadron konjice da ih čuva. Zatim je zauzeo stražu na Prologu. On je 27. siječnja 1715. godine izdao proglas s naredbom da straža na Prologu mora paziti na kretanje turskih četa u Livanjskom polju. U slučaju pokreta prema Sinju trebalo je obavijestiti konjicu na Hanu: danju dimom, a noću vatrom.[23] Ukoliko bi opasnost bila veća, vatre su se morale pojačati.

Na znakove opasnosti konjica s Hana je morala odgovoriti „mačkulom“, tako da bi sinjska tvrđava bila obaviještena o pokretu neprijatelja. U prvim okršajima istaknuli su se kasnije sinjski junaci Filip Lovrić Dugi i sin mu Grgur te Antun Katić Grabovac. Uz njih isticali su se također i drugi junaci, pa su tako ubrzo pale kule na Gardunu, a osvojena i tvrđava u Čačvini. Međutim, u proljeće se pod Kupresom počela skupljati golema turska vojska. Glas o tome unio je strah kod naroda. Prvotni borbeni zanos pretvorio se u bojažljivo iščekivanje.

„Eto na vas vojska strahovita,
Turska vojska puno silovita...“
(fra Andrija Kačić-Miošić)[24]

Već u siječnju 1715. godine opći providur je izradio obrambeni plan Dalmacije, ne samo sa snagama redovite vojske, nego još više sa svekolikim ustankom stanovništva. Preko izvještaja uhoda mletačke snage su ne samo pratile neprijateljske pokrete, nego i prozrele plan bosanskih osmanlijskih vojnih starješina, a to je bio prodor prema Zadru. Stoga se odlučilo što više spriječiti neprijatelja na njegovu pohodu.[25]

Osmanlije su namjeravale teškim i brzim napadima zauzeti prostore, unijeti paniku i strah među pučanstvo, izolirati ih od tvrđava koje bi onda lakše pale, kao što je u jednom pismu Senatu izjasnio opći providur. Strah je bio sveopći; nemir i nered zavladali su posvuda. Stoga se u pismima općeg providura iz „campo di Clissa“ (od 18. do 22.

[23] Isto, str. 182
[24] Isto, str. 183
[25] Isto, str. 183

srpnja) osjeća zabrinutost zbog potištenosti naroda. Emo je pod tvrdim Klisom primao obavijesti o gomilanju turske vojske. Opći providur nastojao je osigurati sinjsku tvrđavu oružjem i hranom. Da bi umirio narod, Emo je 18. srpnja naredio sinjskom providuru da narodu ulije samopouzdanje. Providur Balbi je 21. srpnja izdao proglas na hrvatskom jeziku i dao ga zalijepiti na kuće u Sinju. U tom proglasu, prema naputku Ema, Balbi je naredio da serdari i harambaše drže svoje banderije spremne. Da bi prekinuo bezglavo bježanje, on je u proglasu gubitkom posjeda prijetio onima koji u kritičnom trenutku napuste sinjsko područje.[26] A. Emo je 18. srpnja uputio konjicu s 500 krajišnika iz Trogira koja je išla u Knin, preko sinjskih područja. Time je on htio osigurati Knin, a ujedno i raširiti djelovanje neprijatelja da se ne usredotočuje na sinjsku tvrđavu.[27]

Splitski nadbiskup Cupilli, kako piše u „Diariu“ (Dnevniku) filipinac Ivan Cetinić, došao je 22. srpnja u tvrđavu i proglasio *jubilej* – svetu godinu da se izmoli pomoć u ratnim neprilikama. On je potaknuo vojnike na obranu domovine od neprijatelja kršćanstva, a 28. srpnja s A. Emom *jubilej* proglasio u Splitu. Unatoč svemu, velika turska vojska spustila se 23. srpnja niz Prolog. Na Kupreškom polju skupljala se glavnina turske vojske. Koliko se vojnika skupilo, teško je precizno odrediti. Vinjalić je napisao kako je kružio glas da je neprijatelja bilo 40.000. To je slijedio i pisac „Memorie per la storia della Damlazia“ i drugi naši povjesničari. U novije vrijeme Enes Pelidija s pravom tvrdi da su mletački podaci o broju napadača (60.000 ratnika i 20.000 pomoćnih vojnika) namjerno uvećani da bi istaknuli svoje zasluge. On, međutim, priznaje da je u pohodu moglo sudjelovati oko 60.000 ljudi. Na čelu vojske bili su sandžakbegovi Prizrena, Zvornika, „Klisa“ i Herecegovine te beglerbeg Maroša, predvođenih kanom Nuredinom Selamet Girajem.

O širenju glasina o vojnoj sili pod Sinjem svjedoči pismo dubrovačkog biskupa od 12. kolovoza u kojemu je papi Klementu XI. pisao kako su se vojnicima pridružili čuvari Meke – „stvar neobična za njih“ Na čelu cijele vojske nalazio se bosanski namjesnik u zvanju seraskera Mustafa - paša Čelić. On je prebacio glavninu vojske u Livanjsko

[26] *ibidem*, str. 184
[27] *ibidem*, str. 185

polje.[28] S prijevoja Prologa oglasila su se 23. srpnja dva topovska hica najavljujući da je vojska krenula iz Livna. I dok su oni pustošili po Sinjskom polju, glavnina je silazila niz prolog i utaborila se kod Obrovca, blizu mosta na Hanu. Dana 24. srpnja neprijateljske snage su pustošile sela Potravlje, Satrić, Lučane, Zelovo. Dva dana kasnije,[29] neprijatelj je napao drvenu tvrđavu na otoku usred rijeke Cetine, po kojem se kasnije selo prozvalo Otok. Oko 6.000 neprijateljskih vojnika napalo je tu tvrđavicu koju je branilo 170 naoružanih Otočana, a u borbi ih je podržavao župnik fra Stjepan Vučemilović. Prvi neprijateljski napad hrabri Otočani su odbili, ali je to još više razbjesnilo napadače. Dan kasnije izvršili su opći juriš koji je trajao četiri sata. Nakon četiri sata utvrda je pala, a spasilo se tek desetak ljudi. Svi su poginuli, a među njima i fra Stjepan.

Tek nešto žena i starijih ljudi palo je u ropstvo. Neprijatelj se dao u pljačku. Dio vojske (oko 2.000) krenuo je prema Klisu, a drugi preko Sutine na Neorić. Obje su se skupine sastale u Konjskom.[30] U tim razorenim pohodima nisu pošteđene ni crkve. Sinjski ljetopisac ovako je opisao sudbinu crkve pod Kamičkom: „...na 8. augusta, Turci dadoše oganj (crkvi, op.p) i izgori se svom zgradom do sami zidova. Također i carkva kod svetoga Frane“. U crkvi Sv. Marije izgorilo je „žita, vune, prediva i svake druge prateži...“ što je narod spremio u crkvi. Opći providur Emo javio je 30. srpnja duždu da je 28.-og istog mjeseca neprijatelj upao u Petrovo polje, palio i pljačkao i krenuo svom silom na Drniš. Na njih su krenuli područni vojnici (teritorijalci) sa Šibenčanima, uz nešto konjanika i odbili ih uz nešto gubitaka. Borba je prepuštena domaćim ljudima da je vode kako oni to umiju jer se providur tužio kako nema više plaćenika.

Ograničio se na čuvanje zidina i formirao malu stražu i smjestio je u tvrđavi Čačvini koju su Sinjani osvojili na početku rata, ali je kasnije ipak pala u turske ruke.
Glavnina vojske krenula je 4. kolovoza prema tvrđavi. U sinjskoj tvrđavi neprijateljski napad čekali su dobro pripremljeni vojnici i sinjski junaci. Prema nekim povjesničarima u

[28] Soldo Josip Ante, *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*, navedeno dj, str. 186
[29] Rimac Marko, Dukić Josip ; [prijevod na hrvatski = traduzione croata Ljerka Šimunković], Split : Muzej hrvatskih arheoloških spomenika; Opsada sinjskog grada 1715 = Assedio della Piazza di Sinj 1715, Sinj : Muzej Sinjske alke, 2015, str 20. Ispravak - napad na Otok nije se dogodio 27. srpnja, već dva dana ranije, 25. srpnja.
[30] Soldo Josip Ante, *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*, navedeno dj, str. 187

tvrđavi se nalazilo sedamsto branitelja, dok ih je prema drugima bilo tisuću pa čak i tisuću i petstotina. Obranu je vodio providur Zorzi Balbi.

Dnevnik obsade[31]

„Neprijateljska vojska spusti se (na 23) niz planinu Prolog i utabori se blizu rieke Cetine.

Na 24. (srpnja, op.p) na sinjskom se polju pokazaše čete turskih vojnika, koji u svome bjesnilu popališe mnoge kuće.

Na 25. jednakom se smionošću zaliećahu i nadalje, paleći ne samo po obližnjem polju, nego i do Dicma, odakle, vrativši se, dognaše mnogo žito.[32]

Na 26. pokušaše zadobiti selo Otok, mjesto usred Cetine, obećavajući dva turska zapovjednika Otočanima, da će ih, sa svim njihovim imanjem, dati odpraviti u Livanjsko polje, i da im ne će biti učinjeno nikakva zla; ali Otočani odgovoriše da, osim svoga života, ne imadu nego praha i olova, i da će se braniti do najzadnje kapi krvi. Nu taj isti dan budući Turci zarobili dvie curice, koje bijahu pošle da nažnju trave za blago, doznadoše od njih da u selu ima puno žita i blaga, i da su tu sve (otočke) obitelji.[33]

Na 27. opremiše dva golema odjela, jedan tatarskih konjika, a drugi sejmena i spahija: prvi da plieni po okolici, drugi da udari na Otok. Obadva im podhvata pođoše za rukom: prvi, jer se stanovnici bijahu razbjegli; drugi, jer se Cetina od samih turskih mrtvaca bila zajazila, pošto veliko mnoštvo Turaka, što u vodu bjehu skočili da preplivaju do ostrva[34], tu izgibe što udušeno od vode, što od živoga i neprestanog ognja Otočana, koji se iznutra branjahu; ter preko mrtvih tjelesa, kano preko mosta, drugi jurišaše, i provalivši slabo obkolje, golim sabljama u ruci usrnuše, i izsjekoše oštrim mačem sve Otočane što im pod ruku dođoše. Žene i djecu povezože u roblje. (Ne spasi se

[31] Marković Ivan, Sinj i njegovo slavlje : god. 1887. : spomen-knjiga su 11 slika, str. 35., *Giornale del blocco ed assedio della fortezza di Sign*; prvi put izlazi u hrvatskom prijevodu.
[32] Rimac Marko, Dukić Josip ; [prijevod na hrvatski = traduzione croata Ljerka Šimunković], Split : Muzej hrvatskih arheoloških spomenika ; Opsada sinjskog grada 1715 = Assedio della Piazza di Sinj 1715, Sinj : Muzej Sinjske alke, 2015, str. 20. Naime, najnovija istraživanja su pokazala kako je 25. srpnja došlo do napada na Otok, a ne, kako se inače navodilo do sad, 27. srpnja. „Dana 25. istog (srpnja, op.p) veliki odred turskog pješaštva i konjaništva uputio se je i napao s dvije strane selo Otok..."
[33] Soldo Josip Ante, *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*, navedeno dj, str. 189
[34] Marković Ivan, *Sinj i njegovo slavlje*, navedeno dj, str. 35

nego 30 osoba, koje umakoše preplivavši Cetinu[35]). Svi ostali pogiboše žrtva dušmanskog biesa i mučenici vjere. – Turci skupo ovu pobjedu platiše, jer ako naših pogibe 140, njih poginu hiljada. Selo međutim spržiše ognjem, ne odnesavši ništa.

Na 28. i 29. nije se spazilo drugo do krupnih konjičkih četa, koje bez prestanka idjahu i dolažahu, prateći veliko množtvo žita i paleći sve kuće i serdarske kule mal da ne do našega obkolja, niti ih u tome tko smetaše do jedinih narodnih poglavica, kojih bješe petnaest, imadijahu uza se petnaest pješaka, te pogubiše više od jednoga dušmanina.[36]

Na 30. saznade se od jednog zarobljena Turčina, da neprijateljska vojska imadijaše 60.000 ljudi, i čekaše topovske povorke da udari na grad.

Na 31. me vidjesmo drugo do malih četa Tatara, koji dolazahu, kao što obično, da furažiraju (nabavljaju hrane); jer je glavni dio konjika bio pošao da osvoji vrličku i drnišku tvrđavu. Pa uzeše prvu, darovavši život vojničkoj posadi, a stanovnike, što se u nju bijahu zaklonili, sve oštrim mačem izsjekoše. Ne bijahu tako sretni pod Drnišom, ter, poklem izgubiše 600 ljudi, moradoše uzmaknuti, ne postigavši druge slave, nego što popališe polje i svu drnišku krajinu.

Na 1. kolovoza, drugo se ne sbi, nego što se pokazaše obični furažeri, ali se ne primakoše na dohvat našega topa.

Na 2. povrati se u logor onaj veliki odio vojske koji, kako prije rečeno, bješe odaslan proti Vrlici; a u večer od njihovih se vatara raspozna da se je sva vojska na iztok pomakla, namjestivši se prema gradu; ali dakako i sada s protivne strane rieke.

Na 3. Tatari, po običaju, iđahu u šićar, i neki broj spahija zatrkujući se po polju približavaše se na jedan puškomet, ka gradu; a nitko im se ne odaprije, jer ne imadosmo konjikâ.

Na 4. poslie podne ugledasmo sve ove glavice, štvo tvrdjavu okružuju, prikrivene konjicima i pješacima (s množinom zastava), koji pratijahu sve zapovjednike vojske, što dođoše da razvide pozicije, s kojih će udariti na grad.

---

[35] Marković Ivan, *Sinj i njegovo slavlje*, navedeno dj, str. 36. „Što je među zaporcima, to se nalazi u našem Rukopisu. – U današnjoj župi Otoka, pri polju Cetine, živi 8 obitelji, koje se zovu „Norac"; a stara otočka predaja propovieda, da se zato novu Norci, što su im stari u ono doba, od zuluma turskoga, zaronili s onu stranu, a izronili s ovu stranu Cetine, da se spase od smrti".

[36] Isto, str. 36. „Medju junacima, što izidjoše da se ogledaju s Turcima, bijahu: kavalir Don Ivan Filipović Grčić, Frano Šurić, Grgo Lovrić i sin mu Pile, Bože Milanović, serdar Bože Vučković i Lovre Tomašević. U žestokom okršaju pogiboše dva Lovrića – dva „orla krstaša", i još trojica od naših. Turaka poginu sedam".

Na 5. kad ogranu sunce, svi konjici priedjoše Cetinu i smjestiše se na ovu ravnicu, mimo dohvat topa. Obnoć, iza toga, priedjoše pješaci; a na 6 u jutru ugledasmo njihov logor, tri milje daleko od grada. – Vrhovni zapovjednik namjesti se na jednu glavicu, odakle mogaše paziti na svu svoju ulogorenu vojsku, a uzput vidjeti tvrđavu, za kojom je jedino čeznuo.

Na 7. okolo dva sahata po podne, pod jakom pratnjom dođe iz logora glasnik, te se ustavivši ne odveć blizu grada, zaiska da bi predao pisma svoga gospodara našemu predstavniku. Bi poslan u tu svrhu kavalir don Ivan (Filipović Grčić op.p), koji primi četiri lista, upravljena predstavniku i glavarima ove krajine, a poglavito vrhovnoj vlasti u pokrajini. Jedan od ovih listova, pošto bješe otvoren i pisan talijanski, bi uzgred pročitan.[37] Njim serašćer pozivaše našega predstavnika da, prije nego turski topovi zagrme, predade mu grad, koji po pravu pripada sultanu; ne učini li ončas ovo što od njega zahtieva, ne će u njemu naći milosrdja, nego će sva gradska posada biti na koce nabijena. Naš neustrašivi predstavnik povrati listove s ovim odgovorom: da mu je naređeno od njegova generala neka ne prima pisma, i neka odbije svaki odgovor, a brani grad do posljednje kapi krvi svekolike posade. – Glasnik ode, a u gradu svi se spravljahu na obranu. Ovog dana naš zapovjednik, poklem drža vieće s odličnijim častnicima, odredi da se ostavi (zapusti) Kamičak, jedno s toga što s mnogih razloga bilo je nemoguće braniti ga, a drugo da se s vojnicima one posade poveća posada gradska. Ova odredba bi (odmah) izvršena. Nakon toga, u isti dan, dušmanin postavi goleme čete konjika da čuvaju svaki pristup, popalivši što je još ostajalo kuća na obroncima briegova. Došaste su noći marširali pješaci k tvrđavi noseći šibače (fascine) i turove (gabbioni), a s njima iđahu mnogi obkopari s motikama i gvozdenim lopatama, koji na 4 sahata počeše kopati obkop; ali im veliki jad zadavaše živi oganj što tvrđava mušketima, granatama i kamenjem na nje sipaše; ter se mnogi svaljivahu mrtvi u obrove što sami bijahu izkopali. Ipak, ono jutro, na 6 sahati, ugledasmo da su, na jedan puškomet, okolo grada prikopi načinjeni i da je urađen protuobkop gotovo nepridobitan; dok naspram gradu bijahu smještene topovnice (batterie), od kojih jedna je udarala topom od 20, dvie topovima manjega ušća, a četvrta iz dvie lubarde, od kojih jedna izmećaše taneta od 300 librica, a

[37] Soldo Josip Ante, *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*, navedeno dj, str. 190

druga od 100: sve četiri pak (baterije) bijahu takovim turovima pokrivene, da im naši topovi trudno mogahu nanieti kvara.

Na 8. dakle neprijatelj mnogim metanjima (hitcima) pozdravi tvrđavu, a ni ona nije oklievala da mu odvrati, prosuvši na nj žestoku vatru, te iz prvih hitaca ušutka mu onaj top od 20: čim dade mu na znanje kakovi junaci nju brane. Rečenog dana izgorje varoš, izim nekoliko tvrdjih kuća, u koje se smjestiše mnogi neprijatelji; ter iz barbarezkih pušaka mećući se na branitelje kad bi u gradu s jednog na drugo mjesto prelazili, odbijahu ih od zidova. Mnogi pogiboše od njihovih hitaca. Izgorješe taj dan također dvie crkve (Gospina i Sv. Frane); s česa, od žalosti proplakaše svi vjernici.

Na 9. Turci još većom žestinom biše grad, bez oduška hitajući iz lubarada pucarke (bumbe), a iz topova ubojna zrna; tek kroz malo sahati nutarnji dio grada bi na pola razvaljen. Korlat i novi šiljati branik, što bješe dao sagraditi ovaj presvietli providur Juraj Balbi, moradoše neprestano uzdržati oganj iz mušketâ, da zauzbiju onaj što dušmani sveđerno na nas obarahu.

Na 10., 11., 12. i 13. neprijatelje svejednako nastavio grad biti, kao što je rečeno, iz lubarada i topova, i toliki nam kvar učini da ni sam vladin predstavnik nije mogao naći zaklona, odakle bi sigurno mogao izdavati potrebite naredbe. Grad, jur preoštećen, budući u krajnju nevolju zapao i bio izprobijan ne samo unutar nego i s dvora, dotle da zidovi, što ga za 430 koraka opasavahu, bijahu izpucali, i od svih strana valjalo je da se sruše i otvore široku lazu neprijatelju. Naš zapovjednik vidio je da će dušmanin već udariti na juriš; pa je dao shodne naredbe kako ga treba dočekati. Čemu se bilo nadati, do se izkoli. U praskozorje dana četrnaestoga navali na nas neizbrojeno množtvo pješaka, a za plećima im bijahu konjici i čete od pričuve da prilete gdje bi bila potreba. - Najveća sila bješe naperena suproć korlatu novom i staromu, i kroz malo časa neprijatelji se toliko naprieda pomakoše, te zasadiše svoje barjake blizu zidova novog korlata, u kukama se uhvatiše obkolja da gule koce.[38] Mi međutim ne stajasmo prekrštenih ruku, nego na nju oborismo živu vatru svake vrste, i množtvo ih se svaljivaše na zemlju, žrtve našega gnjeva. Ovo silno jurišanje trajalo je više od tri sahata; ali je navalu uviek odbijala ova junačka posada, koju je kriepila božanska pomoć, a hrabrilo je poticanje viteških zapovjednika. Napokon Turci stanu bježati bez obzira, ne mogavši njihovi paše golim

[38] Soldo Josip Ante, *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*, navedeno dj, str. 191

sabljama u ruci nagnati ih da napried srću na očitu pogibao;[39] pa se ne htjedoše ni u logor povući, nego, na baljuke, pobjegoše preko Cetine. Serašćer, obznanjen o neuspjehu, dade na svu prešu bubnjati na izkup; i pošto bješe sabrao vojsku, mi vas cieli dan mišljasmo, da će nas iznova i žešće udariti.[40] Ali se u tome prevarismo; jer u noći između 14. i 15. kad je osvićao dan naše Zaštitnice, na nebo uznesene, tiše tiše on diže svoje topove i vrati se sa svom vojskom u Livno;[41] - a mi ostadosmo oslobođeni od obsade: premda žalostni za gubitkom tolikih naših vriednih častnika i vojnika. Neprijatelji međutim odoše pokunjeni, jer njihova vojska, odtad se spusti u Cetinu dokle uzmače, izgubi više od deset tisuća ljudi, između kojih vrlo mnoge visoke časnike.

O našima mogu reći, da prvi što je zaslužio častan spomen jest naš uviek slavni predstavnik, koga je iver u oko ranio; pa ni još nije od toga ozdravio. Hrabri pukovnik Sentiler bi ubijen iz mušketa, a isto tako gospodin inžinjir D´Andres, i poručnik *kapelatâ* Šurić i njegov drug fra Stjepan, kapelan presvietlog gospod. providura. Ova dvojica, izloživši se pogibelji, jednakom smrću pogiboše. Glavni stražmeštar tvrdje Marescalchi bi ranjen od pucarke. Bijahu također težko ranjena četiri poručnika. K tomu pogibe 35 vojnika, a 46 ih bi ranjeno. – Drugom se slavom dušmanin ne može podićiti“.

Dnevnik dovršuje ovim riečima:

[39] Marković Ivan, *Sinj i njegovo slavlje*, navedeno dj, str. 40. Jedan izvor kaže da se Srnauti bijahu pobunili s toga što se njih same, a ne i janjičare, nagonilo da jurišaju na grad.
[40] *ibidem*, str. 40. „Zna se medjutim iz drugih izvora, da su topdžije vas dan ostali uz bojnice u prikopima, i da su nastavili lumbardati grad, ako i nije to bilo prvašnjom žestinom“.
[41] *ibidem*, str. 40. „Gjeneral Emo sakupivši nešto krajišnika i 250 konjika pod zapoviedju pukovnika Detricoa, ne smjedući s takovom malom četom izaći Turcima na megdan, posluži se ratnom varkom da ih uplaši. S brdâ, od strane Dicma, dade hititi u zrak nekoliko prskavaca, kano da daje obsjednutom gradu znak, da mu velika vojska dolazi u pomoć. Možebit da je i ovo štogod uzrokovalo, da serašćer digne obsadu. A znade se opet da, osim pobune Arnauta, i srdobolja je nemilo morila tursku vojsku. – Neprijatelju u preši ostadoše pod gradom ljestve, motike, turovi, velika množina bumba i granata, i nekoliko barjaka“.

„Ali moram obznaniti Vašu Preuzvišenost da Poljičani, koji čuvaju tvrdjavu Čačvinu, četvrti dan, poslie nego se Turci spustiše u Cetinu, nju ostaviše; i tako je ona u rukama istih Turaka. Nasuprot , kada neprijatelj odredi dignuti logor (izpod Sinja), ostavi i vrličku tvrdjavu; ter su sada u njoj naši vojnici“.[42]

Popis znamenitijih zapovjednika turske vojske:

Serašćer bosanski paša Ćelić,

Arbanaški paša Mamut Begović,

Alajbeg Kliški

Murat paša Norosa u Aziji,

Alajbeg bosanski,

Alajbeg hercegovački,

Alajbeg zvornički.

Opsada je trajala od 7. do 14. kolovoza. Neprijatelj je doveo četiri topa i dvije „mortara“ (mužara). Branitelji su preko don Ivana Filipović – Grčića odbili neprijateljski poziv na predaju. U noći, 7. na 8. kolovoza, iskopani su opkopi i u njih ukopani topovi tako da su ih branitelji teško mogli onesposobiti. Jedan od tih topova izbacivao je granate od 20, drugi od 100, a treći od 300 libri (libra oko ½ kg težine). Ostali su topovi izbacivali granate manje težine. Dana 8. kolovoza neprijatelj je uništio varoš ispod tvrđave, kako piše pisac *Giornale–a*. Tada je izgorjela i nova crkva sa svom robom, žitom i predmetima.[43] Nakon toga redali su se svakodnevni topovski napadi na tvrđavu. Iz pisma Menčetiću saznaje se kako su pojedine čete u jurišima prodirale do zidina. U jednom je barjaktar Fazlagić iz Mostara došao do „šarampola“ i stavio zelenu zastavu s polumjesecom. Bio je ubijen, a zastava je uklonjena. Prema tom pismu, poginulo je oko 1.500 neprijateljskih vojnika, dok se 30 Tatara utopilo, vjerojatno u napadu na Otok. Isti pisac je napisao kako su klimatski uvjeti i nedostatak hrane poljulali moral neprijatelja. Cijena hrane se povećala, a obični vojnici nisu imali dovoljno novca da je kupe od trgovaca. Osim toga u vojsci se pojavila srdobolja.

[42] Soldo Josip Ante, *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*, navedeno dj, str.192
[43] Isto, str. 192

Mustafa - paša mislio je da će brzim napadom olako osvojiti sinjsku tvrđavu, tako da iz Livna nije dovukao teške topove ni dovoljno hrane. Stoga je 10. kolovoza pisao Salih - agi Čurčiću u Livno da mu što prije dovuče 30 tovara brašna. Topovski udarci bili su ubitačni. Prema *Giornale-u* korlat je bio udaran neprestanom puščanom vatrom, dok su zidovi bili toliko oštećeni da ni Balbi nije mogao pronaći zaklon odakle bi izdavao naredbe.[44] Hrabrim braniteljima pomoć nije mogla stići niotkuda. Skupljene krajišnike, redovnu vojsku i 250 konjanika kojima je zapovijedao neki Patrik, opći providur je poslao u Klis, bojeći se pada Sinja. Tek kad su snage branitelja već napola porušene tvrđave pokazivale gotovo nadljudsku hrabrost, opći providur je uputio prema Sinju 250 redovnih vojnika. On je sam s 3.000 krajišnika krenuo prema brdu San Salvador (Visoka). Mislio je iznenaditi neprijatelja 16. kolovoza, no – kasno!

U praskozorje 14. kolovoza odvijao se sveopći i odlučni napad. Glavni udar bio je prema starom i novom korlatu. Neprijatelji su se probili do zidina i kukama već hvatali kamenje novog korlata te dnevnih opkolja. Ipak, usprkos trosatnom žestokom napadu, posada je odbijala napadača i hrabro se održala uz žrtve. Čini se da je bilo oko 30 poginulih i 45 ranjenih. U tom kritičnom trenutku svatko se prihvatio oružja. Uz hrabre vojnike i borce, uz providura i časnike, bili su franjevci s fra Pavlom Vučkovićem i don Ivanom Filipovićem - Grčićem. Oni su svojom riječju i zanosnim molitvama više nego oružjem podržavali duh junačkih branitelja. Sve se udružilo u jednu želju – pobjedu.

U tom nejednakom sukobu junačko srce, ispunjeno vjerom u nebesku Marijinu pomoć, izborilo je pobjedu. Nakon neuspjeha, Mustafa je pozvao vojsku na zbor, tako da su branitelji cijeli dan i noć očekivali novi, silovitiji juriš. Međutim, u taboru se sve prelomilo. Na sastanku je došlo do međusobnog optuživanja, a pokazale su se i slabosti u vođenju akcije: nedostatak hrane, bojazan zbog pojave dizenterije, strah od nedostatka vode, sve veći broj žrtava (od 3.000 do 15.000). Sve to skupa urodilo je općom ravnodušnošću časnika za nastavak opsade, a kod vojnika je pao borbeni moral.

Tome su pridonijele i rakete što su sijevale s okolnih brda najavljujući braniteljima dolazak novih snaga. Sve je to povećavalo uznemirenost i nesigurnost već umornih napadača, oslabljenih i zbog srdobolje. Oni nisu mogli shvatiti kako se može održati relativno mala posada pred njihovim snažnim udarcima. Stoga im se nametao odgovor da

[44] Soldo Josip Ante, *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*, navedeno dj, str. 193

braniteljima pomaže neka otajstvena, nebeska sila.[45] A ona je i pomagala. Branitelji su u prelijepoj skromnoj *Slici* našli moćni zagovor koji im je preko franjevaca ulijevao vjeru u slobodu svog naroda, i da su oni spasitelji cijele Dalmacije. Stoga su i izdržali. Cijelog dana turski su topovi udarali na već napola razrušeni grad, ali s manjim intezitetom. Pritisnut neuspjehom Mustafa je naredio brzo povlačenje prema Livnu. U noći sa 14. na 15. kolovoza povlačenje se pretvorilo u bijeg. Neprijatelj nije imao vremena ni da pokopa svoje mrtve, što za muslimane nije bilo uobičajeno.

Na prostoru ispod tvrđave i po polju ostao je pašin tabor, mnogo streljiva i brojno oružje. Povlačenje je bilo toliko brzo da branitelji, umorni i iscrpljeni, u iščekivanju novog juriša, nisu mogli ni pomišljati na tjeranje neprijatelja. Tišinu su braniteljima, koji su iza razrovanih kamenih zidina slušali viku iz doline da bi otkrili što napadači misle, razbijale žarke molitve malobrojnog naroda predvođena svećenicima, koje su se pred likom Majke od milosti dizale prema nebu. Tijekom cijele opsade, u trenucima beznađa i nemoći, obavijeni crnim dimom i još crnim slutnjama, niknulo je ne samo viteško junaštvo nego i uvjerenje da je uz njih Gospa. Svi su bili uvjereni da im Ona pomaže i u toj noći, dugoj koliko može biti duga noć neodređenog iščekivanja.

Ujutro, u četvrtak 15. dana kolovoza, *kad je svićao dan* iscrpljeni su branitelji sa zidina vidjeli strašan, ali za njih veseo prizor. S visine poluporušenih zidina ugledali su pustoš i nered, napuštenu ratnu opremu, lešine, krv, dim... Rat oko sinjske tvrđave pretvorio se u opće veselje pobjede *„na dan naše Zaštitnice“* , napisao je pisac *Giornale-a*. Očevidac je bio uvjeren da je neprijatelj, premoćan u ljudstvu i opremi, nestao ispod tvrđave Božjom milošću, jer obrana, uza svu hrabrost ne bi izdržala još jedan juriš. Tako je „Bog počeo“, pisao je opći providur 16. kolovoza u proglasu za cijelu provinciju *gornju i donju – dokazivati svoju svetu zaštitu ovoj provinciji oslobodivši prošle noći, na dan Uzašašća Djevice, veoma važnu tvrđavu Sinj, izmučenu veoma krvavom opsadom od ogromne turske vojske.* On je istaknuo kako se cijelo vrijeme nalazio pod Klisom skupljajući vojsku krajišnika, javljajući se raketama opsjednutima. Providur je hvalio branitelje, osobito njihovu hrabrost u posljednjem i najžešćem neprijateljskom napadu. Njihovom zaslugom tvrđava je ostala neosvojenom, puna krvi, s mnoštvom mrtvih, a oko

[45] Isto, str. 194

nje brojno pobacano oružje i neupotrijebljene ljestve.[46] *Dok se* – zaključuje opći providur – *možemo veseliti događaju koji ima u sebi sve oznake za nas važne pobjede, pristoji se zahvaliti božjoj ruci što je ojačala naše da budu na spas provincije, a taj je zavisio o ishodu tog napadaja.*

Providur je naredio da se održe službe Božje uz uobičajeni *„Tebe Boga hvalimo"*, uz pucnjave topova. U Splitu, 16. kolovoza, održana je svečana procesija s Gospom od Pojišana u Stolnicu.[47] Nakon smirenja situacije došlo je do vijećanja vojničkih stručnjaka o daljnjoj sudbini napola srušene sinjske tvrđave. Generali Schulenberg i Erelico smatrali su da bi tvrđavu trebalo srušiti. Međutim, drugi nisu bili takvog razmišljanja. Oni su smatrali da i takva, uz manje popravke, može biti dobra obrana braniteljima koji su bez državne plaće vršili vojničku službu, a državi koriste plaćanjem herbatika (travarine) i desetine. Vlast je prihvatila odluku ing. Mosera koji je bio uvjeren da se sinjska tvrđava s osamsto ljudi može s lakoćom braniti četrdeset dana protiv velike vojske naoružane topovima svake vrste, jer se velika vojska u Sinjskom polju ne može uzdržavati ni trideset dana zbog nedostatka hrane. Moserovo dokazivanje bilo je vrlo uvjerljivo i zahvaljujući njemu stara tvrđava se sačuvala. Međutim, Mlečani su za njeno popravljanje trošili sve manje, tako da je pomalo propadala...

Odmah nakon odbacivanja neprijatelja zauzeta je tvrđava Čačvina, a već 17. kolovoza turska vojska je napustila i Vrliku. Posljedice napada bile su teške. Kako je neprijatelj pokupio sijeno i žito, nastala je u zagorskom dijelu Dalmacije glad.[48] Opasnost od napada turske vojske nije još bila u potpunosti prošla. Stoga je Emo 28. travnja 1716. odredio da dvije čete pješaka neprestano budu po selima. One su pod vodstvom Grabovca i Strmića držale stražu na Prologu, Visokoj, Trilju i Parnilanci.[49] Sam Vučković je bio ponovno u službi Republike. Ispitivao je kretanja neprijateljske vojske, čak je izviđao u Srbiji i došao sve do Beograda, da bi vidio kuda se kreću austrijska i turska vojska, kako je potvrdio opći providur Alvise Mocenigo (8. prosinca 1719.).

[46] *ibidem*, str. 196
[47] *ibidem*, str. 196. – 197.
[48] Isto, str. 199
[49] Isto, str. 200

Da bi protuudarima zadržao tursku silu, a bez mnogo redovne vojske, Emo je organizirao krajišnike. Na sastanku u Vrbi kod Muća, dana 9. kolovoza, odredila se strategija ratovanja protiv neprijatelja. Kad je Alvise Mocenigo postao općim providurom, (1717.), vojničke su akcije nešto oživjele.[50] U Mocenigovoj ekspediciji prema Imotskom sudjelovali su brojni Sinjani koji su pokazali svoje junaštvo.[51] Da bi nagradio neke hrabre Sinjane Mocenigo im je (1718.) dao oko 150 kanapa zemlje sa zidinama u Prološcu koje su pripadale Omeru Kurbašiću, Omeru Čauševiću i spahiji Sadiću, te mlin na četiri kola na Vrlici, i „cason di molino“ u Prološcu uz uobičajene uvjete. Rat je ubrzo završio, 21. srpnja 1718. godine. Dalmaciji je pripalo područje Imotske krajine.

5. Biskupski pohod 1718. godine

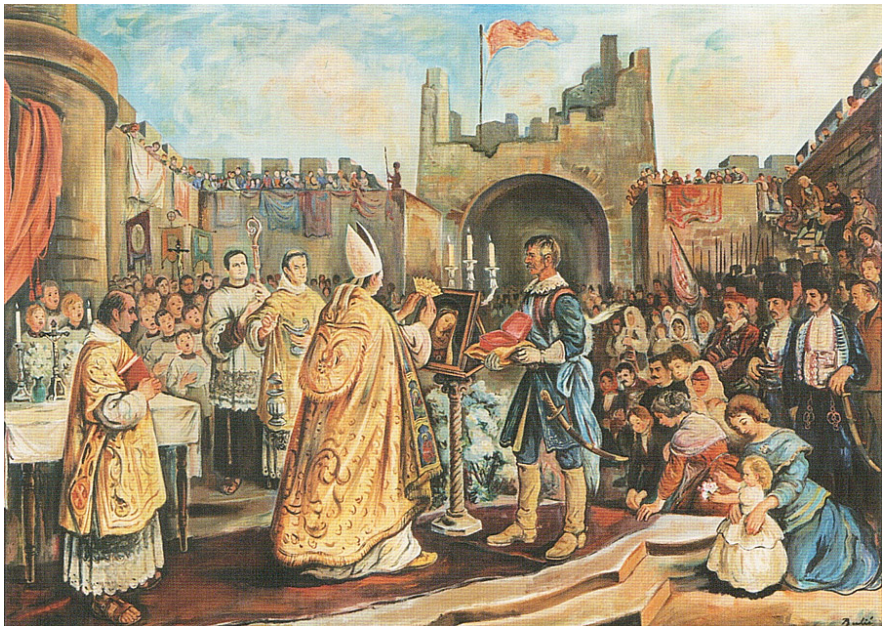
Nakon prethodnih posjeta Sinju, splitski nadbiskup Stjepan Cupilli ponovno je, u svibnju i lipnju 1718. godine, pohodio sinjski kraj. U spisima pohoda sinjske tvrđave upisana je slika *čudotvorne* Majke Božje u crkvi u kojoj je *skrivena* na sporednom oltaru sv. Barbare. Nadbiskup je znao da su franjevci u sudbonosnom trenutku zatvaranja tvrđave donijeli *skrovito u jednoj skrinji, iliti sanduku u forticu* – piše Ljetopisac – *svetu sliku i stavili je na oltar sv. Barbare*. Građani su već tada osjetili da im je molitva pred tom slikom ulijevala *taki slobod i taku jakost da se viteški braniše i obraniše*.

Nakon neprijateljskog neuspjeha svi su u tvrđavi bili uvjereni da je Marijinom pomoći Bog dao *kripost* oružju i *jakost* braniteljima, te *živim ognjem Turkom odoliše i rabreno svu tursku silu otiskoše.* Uvjereni da je preko te prilike Bog udijelio *milost* u obrani domovine, časnici su skupili 80 cekina za zlatnu krunu kojom je 22. rujna 1716. godine Cupilli okrunio Gospinu sliku.

Prema opisu tog događaja oratorijanca ili filipinca Ivana Cetinića, nadbiskup je služio zavjetnu Misu Bl. Dj. Mariji, a zatim održao svečano slovo (panegirik) Njoj u čast.

[50] Isto, str. 201
[51] Isto, str. 202

Obučen u bijeli plašt s bijelom mitrom počeo je pjevati himnu Veliča i izmolio molitvu iz oficija. Zatim je pokazao Priliku i na nju postavio zlatnu krunu. Obred je završen molitvom uz pjevanje Zdravo Kraljice. Brojni vjernici pratili su obred i procesiju, uz pucanje mužara i pjevanja Zdravo, morska zvijezdi. Pred crkvom nadbiskup je blagoslovio narod i sinjski kraj svetom Prilikom.[52] Zlatna kruna je veoma lijepo izrađena. Ukrašena je viticama i anđeoskim glavicama. Na njenom dnu upisano je:
IN PERPETUUM CORONATA TRIUMPHAT – ANNO MDCCXV – Zauvijek okrunjena slavi – 1716. godine.[53]

Slika 3. Krunidba Gospe [54]

6. Početak i povijest sinjske alke

[52] Soldo Josip Ante, *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*, navedeno dj, str. 205
[53] Isto, str. 206
[54] http://www.visitsinj.com/hr/Povijest/28/22-rujna-1716-krunjenje-slike-cudotvorne-gospe-sinjske

Neposredno nakon veličanstvene i slavne pobjede narod Cetinske krajine osnovao je viteško igru Sinjsku alku kao vječitu uspomenu na junaštvo pradjedova. Igra je to koja se tijekom višestoljetne tradicije utkala u narod. Alka je viteško natjecanje alkara u kojem alkari jašući na konjima gađaju kopljem alku. Svake prve nedjelje u mjesecu kolovozu , ako drukčije ne bude određeno, na gornjem se dijelu trkališta pojavljuje, u punome sjaju starinskog oružja i odora, povorka alkara i alkarskih momaka, zajedno s limenom glazbom koja svira tradicionalne budničke koračnice.[55]

Alka se održava samo u Sinju i samo na stazi zvanoj Alkarsko trkalište, gdje se priređuje sve od svog osnutka od ponovnog pokušaj Osmanskog Cartsva da zauzme ta područja.

Slika 4. Alkar u trku [56]

6.1 Alkarski kolut

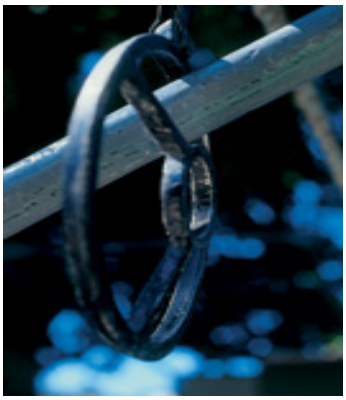
[55]Grčić Marko, Soldo Ante, Dalbello Ivo ; fotografije Damir Fabijanić... [et al.] ; urednik Boris Ljubičić], *Alka : 1715.,*Sinj : Viteško alkarsko društvo, 2001. (Split : Slobodna Dalmacija), str. 11

[56] http://www.alka.hr/alkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=3

Alka je željezni kolut koji se sastoji od dva koncentrična obruča. Veći obruč ima 13,17 cm promjera, a unutrašnji manji 3,51 cm. Oba su obruča spojena sa tri željezne prečke koje međuprostor dijele u tri jednaka pregratka. Željezne šipke obruča i prečki debele su 6,6 mm i imaju oštar rub sa strane s koje se gađa kopljem.[57]

Slika 5. **:** Pogodak ispod središnjeg kruga, donosi jedan bod (punat) [58]

Slika 6. **:** Pogodak iznad središnjeg kruga donosi dva boda (punta)[59]

Slika 7. **:** Pogodak u sridu je kad koplje prođe kroz središnji krug, to alkaru donosi tri boda (punta) [60]

[57] Grčić Marko, Soldo Ante, Dalbello Ivo ; fotografije Damir Fabijanić... [et al.]., *Alka : 1715*.,navedeno dj, str. 128
[58] *ibidem*, str. 100
[59] Isto, str. 100
[60] Isto, str. 100

6.2 Alkarsko koplje

Alkarsko koplje je od drveta. Dugačko je 290 do 300 centimetara, promjer 32,9 milimetara, na njegovu vrhu je šiljak dug 30 centimetara. Nešto ispod polovice dužine koplja nalazi se jabuka, nepomičan drveni obruč koji štiti ruku od udarca alke. Na dnu kolja nalazi se bat, zadebljanje u koje se stavlja olovo zbog uravnoteženosti koplja prilikom gađanja. Koplje je obojeno sivom bojom.[61]

Slika 8. Alkarsko koplje [62]

6.3 Alkarska povorka

[61] http://www.alka.hr/alkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=14
[62] http://www.alka.hr/alkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=14

Alkarska povorka sastoji se od vojvode, čete alkara, čete momaka I pratnje. Alkarska četa sastoji se od alkara natjecatelja sa zapovjednikom alajčaušom. Četu momaka čine alkarski momci na čelu s arambašom. Pratnja se sastoji od:

1. Alkara koji ne sudjeluju u natjecanju i to: barjaktara, njegovih dvojice do šestorice pratilaca i vojvodina ađutanta,
2. Dvaju momaka koji vode konja Edeka, jednog momka štitonoše i dvaju buzdovandžija,
3. Trojice bubnjara
4. Svi alkari jašu na konjima, a momci i ostali dio pratnje idu pješice.
5. Namještač alke, njegov pomoćnik, trubač i pucač mačkula sastavni su dio Alke, ali ne sudjeluju u povorci.

Na čelu su momci u dvoredu, između prve dvojice momaka ide arambaša, a na kraju između dvojice zadnjih momaka ide zamjenik arambaše,

- slijede trojica bubnjara,
- zatim slijedi barjaktar koji u ruci nosi barjak Društva u pratnji dvojice do šestorice pratilaca sa isukanim sabljama, svi na konjima,
- štitonoša, držeći štit uspravno na prsima, između dvojice buzdovandžija,
- slijede dva momka koji vode konja Edeka, držeći ga svaki sa strane za uzdu,
- vojvodin ađutant na konju s isukanom sabljom,
- vojvoda na konju,
- ostali alkari na konjima u dva reda držeći koplje uspravno u desnoj ruci,
- zadnji na konju jaše alajčauš držeći koplje uspravno u desnoj ruci.[63]

[63] http://www.alka.hr/alkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=17

Slika 9. Alkarska povorka [64]

6.4 Odora sudionika alke

Svaki alkar oblači starinsku viteško odoru u najljepšem sjaju koja se sastoji od čojane dolame i gaća (hlača), svilenog pasa, izvezene ječerme i košulje s majitama. Na glavi mu je kalpak od kunovine ukrašen čelenkom, bijelom perjanicom od ždralova perja, o bedrima mu visi britka sablja, u ruci koplje ubojito, a na nogama crne kožne čizme s mamuzama.

Alkarski konji opremljeni su srebrnim i zlatnim pusatima, oglavićem s pločom i kitama, te ukrašenim uzdama. Momci su obučeni u starinsku narodnu nošnju. Kumparan je optočen crvenom vrpcom od svile, ječerma je ukrašena srebrnim tokama.

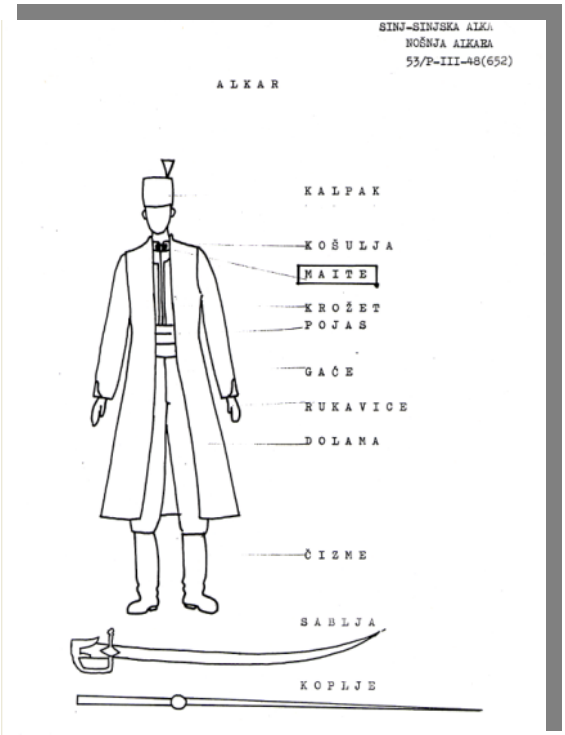
Modre suknene gaće (hlače), bijeli krožet (prsluk) i bijela košulja dijelovi su odjeće alkarskih momaka, a na glavi im je "saruk ahmedijom", zamotana crvena kapa ukrašena kitama, a za sam saruk zadjenuta kitica cvijeća.Oko pasa im je crveni strukani pojas i kožna pripašnjača, srebrni pregač za streljivo. U pripašnjaču je zadjenut dugi handžar ili jatagan te dvije kubure.

[64] http://www.alka.hr/alkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=17

U ruci puška kremenjača naslonjena na lijevo rame. Na nogama lagani opanci, a u njima vezeni terluci. Bubnjari, trubači, namještač alke i njegov pomoćnik, obučeni su u jednostavniju narodnu nošnju s crvenom kapom urešenom kitama. Članovi časnog suda obučeni su u svečana tamnopalva odijela s plavom vrpcom na prsima.[65]

Slika 10. Svečana odjeća [66]

Slika 11. Nošnja alkara [67]

[65] http://www.alka.hr/alkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=18
[66] http://www.alka.hr/alkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=18
[67] Arhiva VAD-a

6.5 Alkarsko trkalište

Alka se održava samo u Sinju i samo na stazi zvanoj Alkarsko trkalište, koja se nalazi na staroj cesti Sinj - Split, na prostoru od Velikog mosta (preko Goruće), odnosno od spomenika alkaru, prema staroj funtani (česmi) - Petrovcu, kako bijaše izabrano još prilikom osnutka Alke**.**

Dužina trkališta, na dijelu odakle alkar otpočinje trku i gdje završava, iznosi oko 300 m. Širina trkališta je najmanje 5 m. S obje strane trkališta nalazi se čvrsta ograda visine oko 1 m, a iza ograde su tribine (palke) za gledatelje.[68]

Slika 12. Alkarsko trkalište [69]

[68] http://www.alka.hr/alkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=21
[69] http://www.alka.hr/alkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID=21

7. Zaključak:

Što se točno dogodilo te slavne 1715. godine i koji je pravi razlog povlačenja nadbrojne turske vojske, teško je sa sigurnošću reći. O tome postoje razna tumačenja.
Prema povijesnim interpretacijama, primarni razlog povlačenja vrlo vjerojatno se nalazio u epidemiji dizenterije koja se preko zaražene vode ubrzo raširila među ljudstvom.
S druge strane postoje saznanja o javljanju nekih doušnika kako je paša povlačenje opravdavao gubitkom dvaju najvećih topova početkom opsade, te umorom i bolešćinama koje su pogodile vojsku, tako da se s oslabljenim redovima nije usudio suprotstaviti odmornoj mletačkoj vojsci. Također, Turci su tumačili svoj poraz navodeći da su svaku noć gledali kako jedna žena, obasjana svjetlom, hoda zidinama tvrđave. Vidjevši tu pojavu, Turci su počeli bježati.

Premda se mogu donijeti naravni razlozi povlačenja turske vojske, ipak su svi branitelji bili duboko uvjereni da je to bilo djelo „Majke od Milosti“ pred čijom su se slikom molili.

Ono što je sasvim sigurno jest da je u kolovozu 1715. godine bitka za Sinj, strateški ključ glavnog puta prema moru, završila potpunim porazom turske vojske. U spomen na ovu slavnu pobjedu, Sinjani osnivaju viteško igru Alku po uzoru na slična nadmetanja u drugim mjestima u Dalmaciji.

Kao viteška igra Alka je najznačajnija po snažnoj tradicijskoj jedinstvenosti, u njoj se na poseban način proniče univerzalna baština viteških igara. Dok je za stranca ona živopisan ostatak prošlosti, za Sinjane i Cetinjane jest neprekidna aktualnost, događaj koji se svaki put zbiva nov, u svoj etičkoj zbiljnosti.

U procesu stvaranja kolektivnog identiteta, Sinjska alka zauzima posebno mjesto, a zbog svojih povijesnih, kulturnih, etnografskih i drugih specifičnosti dobila je niz vrijednih priznanja. „Po međunarodnim mjerilima, 1979. proglašena je pokretnim spomenikom kulture najviše kategorije, 16 studenoga 2010. uvrštena je na UNESCO – v

popis spomenika nematerijalne kulturne baštine čovječanstva, a 2012. proglašena je najboljom kulturnom manifestacijom u Hrvatskoj.“[70]

8. Sažetak:

U ljeto 1715. godine na putu osmanlijskoga osvajačkoga pohoda prema moru kao ključni strateški pravac našla se Cetinska krajina i za ishod toga pohoda presudna sinjska tvrđava Grad. Vojskovođa Mehmed paša Čelić spustio se iz Bosne preko Prologa u Cetinu sa 60.000 vojnika. Dio je vojske uputio prema Drnišu, na prijevaru je zauzeta Vrlika, a glavnina se vojske utaborila ispod Sinjske Tvrđave. Manje su postrojbe zaustavili hrabri mještani Otoka. Nakon nekoliko dana krvave obrane, poginulo ih je preko 130 zajedno sa župnikom fra Stjepanom Vučemilovićem. Turci su nekoliko dana topovima udarali po Tvrđavi i pozivali branitelje da se predaju. Fratri su s narodom molili pred slikom Gospe od Milosti, a 700 hrabrih hrvatskih i mletačkih branitelja zajedno sa časnicima junački su se odupirali turskim jurišima. Topovi, juriši, mačevi, krv, plač i jauk bio je svakodnevni scenarij u Sinju i okolici. Konačno, 14. kolovoza Turci su se odlučili na opći i silni juriš. Bilo je strašno i krvavo ali Tvrđavu nisu osvojili. I dok su hrabri branitelji sutradan očekivali novi juriš, rano je jutro 15. kolovoza, blagdan Velike Gospe, donijelo sasvim drugu sliku: Turci su napustili Sinj i preko Cetine i Prologa vratili se u Bosnu. Ostavili su preko 10.000 svojih vojnika mrtvih upolju ispod Tvrđave. Narod je oduševljeno pjevao zahvalne pjesme Bogu i Gospi što su spašeni od strašnih Turaka.
Ubrzo su vojnici i časnici ustanovili igranje viteške Alke, kao svoj posebni znak zahvalnosti Bogu i Gospi za izvojevanu pobjedu.

9. Literatura:

1. Alaupović-Gjeldum, Dinka...[et al.] ; redaktor Jurić, Dušan ; autori fotografija Belčić, Nevenka...et al.: "Sinjska Alka", Beograd : Jugoslavenska revija ; Sinj : Viteško alkarsko društvo, 1987. (Kranj : Gorenjski tisk)
2. Borković, Velimir: „Moj Sinj", Sinj : Matica hrvatska, Ogranak, 2006.
3. Grčić Marko, Soldo Ante, Dalbello Ivo ; fotografije Damir Fabijanić... [et al.] ; urednik Boris Ljubičić]: "Alka : 1715.", Sinj : Viteško alkarsko društvo, 2001. (Split : Slobodna Dalmacija)
4. Marković, Ivan: „Sinj i njegovo slavlje": god. 1887. : spomen-knjiga su 11 slika, Zagreb: Dionička tiskara, 1898.
5. Milošević, Ante ur.: „Zbornik Cetinske krajine", knj. 4 (1989.), Sinj : Kulturno društvo "Cetinjanin", 1979.-1989.
6. Rimac, Marko, Dukić, Josip; [prijevod na hrvatski = traduzione croata Ljerka Šimunković]: "Opsada sinjskog grada 1715 = Assedio della Piazza di Sinj 1715", Split : Muzej hrvatskih arheoloških spomenika ; Sinj : Muzej Sinjske alke, 2015.
7. Soldo, Josip Ante: „Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću", Sinj : Ogranak Matice hrvatske, 1995.-1997. (Split : Slobodna Dalmacija)
8. Soldo, Josip, Šetka, Jeronim; predgovor Frane Franić: "Sinjska spomenica 1715.-1965.", Sinj : Franjevački provincijalat, 1965.

Arhivsko gradivo:

1. Muzej Cetinske krajine
2. VAD

10. Prilozi:

1. http://www.alka.hr/download/programska-knjizica-300-sinjska-alka.pdf - 12.9. 2015
2. http://www.alka.hr/alkaWiki_opsirno.asp?pageID=4&nID – 12.9. 2015
3. http://www.visitsinj.com/hr/Povijest/28/22-rujna-1716-krunjenje-slike-cudotvorne-gospe-sinjske - 12.9. 2015

Contents

Table of Contents

Contents

1. Uvod.....**Error! Bookmark not defined.**
2. Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću .....**Error! Bookmark not defined.**
3. Oslobođenje Sinja od turske vlasti.....**Error! Bookmark not defined.**
3.1 Morejski rat (1684.-1699.).....**Error! Bookmark not defined.**
3.2 Počeci ratovanja u Dalmaciji .....**Error! Bookmark not defined.**
3.3 Neuspješna opsada Sinja (1685.) .....**Error! Bookmark not defined.**
3.4 Osvojenje Sinja.....**Error! Bookmark not defined.**
3.5 Uspješna obrana.....**Error! Bookmark not defined.**
3.6 Mir.....**Error! Bookmark not defined.**
4. Posljednji mletački rat.....**Error! Bookmark not defined.**
4.1 Drugi morejski, mali ili sinjski rat (1714. – 1718.)..... **Error! Bookmark not defined.**
6. Početak i povijest sinjske alke .....**Error! Bookmark not defined.**
6.1 Alkarski kolut.....**Error! Bookmark not defined.**
6.2 Alkarsko koplje.....**Error! Bookmark not defined.**
6.4 Odora sudionika alke.....**Error! Bookmark not defined.**
6.5 Alkarsko trkalište.....**Error! Bookmark not defined.**
7. Zaključak: .....**Error! Bookmark not defined.**
8. Sažetak:.....**Error! Bookmark not defined.**
9. Literatura:.....**Error! Bookmark not defined.**
10. Prilozi:.....**Error! Bookmark not defined.**